

ALI IMA DRAGINJA ŽE ZADNJO BESEDO?

ekonomija
raziskovalna naloga

Avtorica: Lara MOLE

Mentorica: Petra NOVAK, prof. slovenščine

Žiri, marec 2023

Vsebina

Povzetek	IV
1 UVOD.....	1
2 TEORETIČNI DEL.....	2
2.1 Dobrine	2
2.2 Potrošništvo	2
2.3 Dohodek	2
2.4 Inflacija	2
2.5 Draginja	3
2.5.1 Draginja 2022	3
2.5.2 Izdatki gospodinjstva v letu 2022	3
2.6 Potrošništvo na Slovenskem	4
2.7 Podražitev od leta 2018 do leta 2021	4
2.8 Začetek, kdaj pa konec?	5
2.9 Nakupovalna košarica.....	5
2.10 Samooskrbnost.....	6
3 RAZISKOVALNI DEL	8
3.1 Metodologija	8
3.1.1 Opis vzorca raziskave	8
3.1.2 Opis merskega instrumenta.....	9
3.1.3 Opis postopka zbiranja podatkov.....	9
3.1.4 Obdelava podatkov.....	10
3.2 REZULTATI	10
3.2.1 Rezultati ankete.....	10
3.2.2 Vprašalniki pri ponudnikih	21
3.2.3 Intervju z glavnim ekonomistom na GZS	23
4 RAZPRAVA.....	25
5 ZAKLJUČEK	27
6 LITERATURA IN VIRI.....	29
7. PRILOGE	

II KAZALO SLIK

Slika 1: Oskrba z zelenjavo in s sadjem	7
Slika 2: Stopnja samooskrbe z določenimi vrstami živil v letu 2019	7
Slika 3: Prebivališče anketirancev	9

III KAZALO TABEL

Tabela 1: Primerjava cen osnovnih živil med različnimi trgovskimi ponudniki	3
Tabela 2: Cene osnovnih živil	5
Tabela 3: Povprečno porabljena denarna sredstva gospodinjstev za življenjske potrebščine	20
Tabela 4: Podražitev storitev drugega ponudnika	21
Tabela 5: Podražitev storitev in izdelkov drugega ponudnika	21
Tabela 6: Podražitev živilskih izdelkov prvega ponudnika	22
Tabela 7: Podražitev živilskih lokalnih izdelkov	22
Tabela 8: Podražitev izdelkov v lekarni	22

IV KAZALO GRAFOV

Graf 1: Povprečno porabljena denarna sredstva gospodinjstev za življenjske potrebščine med 2000 in 2015 letom	4
Graf 2: Spletni primerjalnik živil	6
Graf 3: Starostna skupina anketirancev	8
Graf 4: Inflacija	10
Graf 5: Vzroki za nastanek inflacije	11
Graf 6: Draginja	11
Graf 7: Podražitev dobrin in storitev	12
Graf 8: Nakup cenejših izdelkov zaradi podražitev	13
Graf 9: Preživetje skozi mesec	13
Graf 10: Nakupovanje artiklov v akcijski ponudbi	14
Graf 11: Spreminjanje prehranskih navad	14
Graf 12: Nakupovanje pri lokalnemu proizvajalcu ali kmetu oziroma lastna pridelava	15
Graf 13: Lastna pridelava živil	15
Graf 14: Samooskrba gospodinjstev	16
Graf 15: Nakupovalne navade potrošnikov po trgovinah v Sloveniji	17
Graf 16: Nakupovanje živil trgovskih znamk	17
Graf 17: Preverjanje računa po opravljenem nakupu	18
Graf 18: Lastno vodenje evidence stroškov	18
Graf 19: Najpogostejši artikli v nakupovalnem vozičku	19
Graf 20: Preverjanje cen živil pred nakupovanjem	19
Graf 21: Artikli, pri katerih se lahko privarčuje največ	20

Povzetek

Dobrine, ki jih imamo na razpolago v vsakodnevnomu življenju, so nekaj samoumevnega. Zvišanje cen surovin, hrane, energentov in drugih dobrin, ki smo mu priča v zadnjem letu, povečujejo stisko ljudi. Kako so se ljudje prilagodili novim razmeram, sem preverila s pomočjo anket, ki so jih izpolnjevali potrošniki. Ugotovila sem, da ljudje, ki imajo v povprečju višjo ali visokošolsko izobrazbo, kljub inflaciji in drugini še niso spremenili življenjskih navad. Postajajo pa pozorni na ceno in kvaliteto artiklov, ki jih kupijo. Z intervjuji pri posameznih ponudnikih (storitev in izdelek) sem prav tako iskala odgovor na vprašanje, če se res vse draži.

Ključne besede: dobrine, inflacije, draginja, potrošništvo, potrošniki

Zahvala

Najlepše se zahvaljujem mentorici Petri Novak za usmeritev in pregled pri izdelavi raziskovalne naloge. Posebna zahvala gre tudi anketirancem in anonimnim intervjuvancem ter glavnemu analitiku na GZS, Bojanu Ivancu, ki so mi omogočili pridobiti željene podatke za raziskovalni del naloge.

Zahvaljujem se tudi domačim za podporo.

1 UVOD

»Na kraj pameti mi ne pade, da bi pogledala, kaj na izdelku piše; je zdravo, ni zdravo, koliko konzervansov ima, je slovensko ali ni. Zame je pomembna samo cena. Kupujem tisto, kar je v akciji, in temu prilagajam svoj jedilnik.« Bob leta¹ 2012.

Pred vami je raziskovalna naloga z naslovom Ali ima draginja že zadnjo besedo?

Za nalogo sem se odločila, ker velikokrat skupaj s starši nakupujem in sem tudi sama opazila porast cen v zadnjem času.

Raziskovalna naloga je razdeljena na dva sklopa. V prvem delu sem se najprej posvetila teoretičnemu delu, kjer sem poizkušala pridobiti čim več informacij, ki so povezane s potrošništvom. Drugi del raziskovalnega dela pa je namenjen analizi anketnega vprašalnika, na katerega so odgovarjali slovenski potrošniki in kasneje – preko intervjujev – tudi lokalni ponudniki storitev in izdelkov. V tem delu naloge sem ugotavljala, koliko ima inflacija in draginja vpliv na življenjski standard ljudi. Poleg tega sem želela pridobiti informacije tudi o tem, koliko v povprečju ljudje zapravijo za osnovne in luksuzne dobrine. Dobljene rezultate sem primerjala s statističnimi podatki Republike Slovenije.

Da bi raziskovani del lažje izvedla, sem si zastavila nekaj predvidevanj, ki so me usmerjala k rezultatom. Postavila sem si sledeče hipoteze:

1. Inflacija vpliva na manjšo potrošnjo gospodinjstva.
2. Potrošniki zaradi inflacije doma vodijo evidenco stroškov.
3. Povprečna poraba za hrano na družinskega člana znaša 150 €/mesec.
4. Gospodinjstvo s štirimi člani povprečno na mesec zapravi več kot 2000 €.
5. Ljudje zaradi krize bolj posegajo po domačih oziroma lokalnih izdelkih ali si jih pripravijo sami.
6. Potrošniki so pri nakupu bolj pozorni na ceno živil, kjer se odločijo, da kupijo cenejši artikel.
7. Na podražitev artiklov ima velik vpliv politika.

¹ **Bob leta** je akcija časnika [Večer](#), v kateri od leta 1999 izbirajo po mnenju bralcev časnika in slovenske javnosti najboljše izjave, objavljene v tem časniku v preteklem letu.

1 TEORETIČNI DEL

2.1 Dobrine

Za zadovoljevanje življenjskih potreb ljudje potrebujemo različne dobrine. V osnovi dobrine delimo na naravne (npr. zrak, voda, zemlja), gospodarske (dobrina, ki jo človek pridobi iz naravnih dobrin) in duhovne dobrine (dobrine, ki jih potrebujemo za bogatenje osebnosti in družbe).

Dobrine lahko delimo tudi na materialne (hrana, oblačila, stanovanje) in nematerialne ali storitvene dobrine (frizer, avtomehanik, zdravstvo itd.).

2.2 Potrošništvo

Potrošništvo odraža materialno blaginjo prebivalstva. V osnovi potrošnja izhaja iz človeških potreb, ki jih delimo na primarne (biološke in psihološke ali socialne potrebe) in sekundarne potrebe. Primarne potrebe so univerzalne in značilne za vse ljudi. Sekundarne potrebe pa so povezane z interesi posameznika.

Posameznika in družbo sodoben način življenja konstantno sili k razvoju in modernizaciji na vseh področjih. Visoka stopnja razvoja od posameznika zahteva aktiven in fleksibilen odnos do življenja, dela, prostega časa in tudi potrošnje. Nenehen razvoj prinaša celo vrsto novih izdelkov in storitev ter na tak način izpodriva stare.

Ljudje imajo različne potrošniške navade. Nekateri raje nakupujejo v večjih trgovskih centrih, drugi raje jedo zdravo hrano ali so vegetarijanci, nekateri pa imajo raje dober avto. Ne glede na njihove navade imajo v povprečju potrošniki neposreden vpliv tudi na rast cen na tržišču. Navade potrošnikov velikokrat sooblikujejo cene pri vsakodnevnih (npr. hrana, gorivo), trajnih dobrinah (npr. oblačila, avtomobili) in storitvenih (npr. zavarovanja, frizer).

Nenadno zvišanje svetovnih cen hrane v zadnjih nekaj mesecih je sprožilo precejšnjo zaskrbljenost glede blaginje predvsem revnih gospodinjstev, za katera hrana predstavlja znaten delež potrošnje in so morda že na robu preživetja. Dolgoročno to s seboj prinaša veliko negativnih posledic povezanih z zdravjem ljudi.

2.3 Dohodek

Dohodek gospodinjstev v sodobni družbi je močno povezan s potrošnjo. Dohodek ima velik vpliv na preživetje oziroma kakovost življenja. Za zadovoljevanje osnovnih življenjskih potreb sta dohodek in potrošnja močno povezana med seboj, saj je dohodkovno stanje posameznika ali gospodinjstva povezano z občutki zadovoljstva v življenju.

S podatki o dohodkih, potrošnji in stanovanjskih razmerah ter zaposlenosti kot glavnimi objektivnimi in izmerljivimi dejavniki socialne varnosti in materialne blaginje ljudi ponazarjajo materialni položaj ljudi. Finančne zmožnosti gospodinjstva ponazarjajo tudi podatki o tem, ali razpoložljiv dohodek gospodinjstvom zadošča za pokritje življenjskih stroškov (Rendla M., 2018, str. 43).

2.4 Inflacija

Inflacija je oznaka za dlje trajajoče naraščanje cen oziroma za zmanjševanje vrednosti denarja v obtoku, kar pomeni izgubo kupne moči; inflacija povzroča čezmerno povečanje količine denarja. O takšni hitrosti, s katero denar izgublja na kupni moči, govorimo pri drseči ali galopirajoči inflaciji. Imetniki stabilnejših dohodkov ali upniki, ki so utrpeli izgube, lastniki premičnin (katerih cena narašča) kot tudi dolžniki imajo z inflacijo posebne ugodnosti. Na narodnogospodarski, političen in družbeni sistem pa inflacija vpliva negativno (Hančič in Mlinar, 2007, str. 149).

2.5 Draginja

Draginja je besedni izraz, ki je po SSKJ opredeljena z naslednjim pomenom: »*Draginja je gospodarsko stanje, ki jo povzročajo visoke cene materialnih dobrin.*« (SSKJ)

Draginja je najpogostejše povezana z inflacijo in za seboj pušča posledice na gospodarstvu.

2.5.1 Draginja 2022

Vlada Republike Slovenije je zaradi draginje, ki se je pojavila v preteklem letu 2022, priskočila na pomoč posameznim gospodinjstvom in malim podjetjem. Posledično zaradi tega je za gospodinjstva vlada s pomočjo Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano ustvarila spletno stran Naša super hrana, kjer lahko potrošniki primerjajo med seboj cene osnovnih živil v različnih živilskih trgovinah.

Tabela 1: Primerjava cen osnovnih živil med različnimi trgovskimi ponudniki

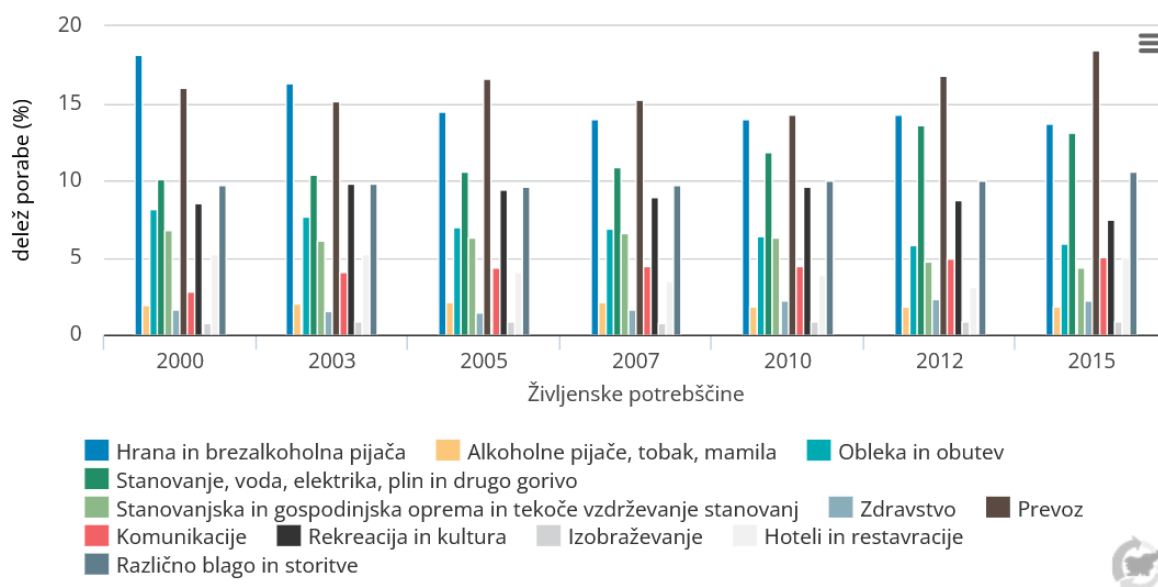
Trgovec	13.09.2022	27.09.2022	10.10.2022	24.10.2022	10.11.2022	24.11.2022	5.12.2022	19.12.2022	3.1.2023	17.1.2023	31.1.2023
Eurospin	47,38 €	40,43 €	41,22 €	41,13 €	41,67 €	41,65 €	44,06 €	43,83 €	48,29 €	44,28 €	39,76 €
Hofer	48,88 €	43,59 €	41,65 €	46,09 €	46,05 €	45,55 €	45,18 €	42,62 €	38,91 €	39,79 €	39,51 €
Lidl	48,25 €	41,51 €	41,26 €	39,74 €	40,24 €	41,14 €	45,66 €	39,80 €	42,58 €	39,06 €	38,66 €
Mercator	49,68 €	43,66 €	42,42 €	42,63 €	41,97 €	41,98 €	47,00 €	47,13 €	46,49 €	42,44 €	43,71 €
Spar	48,66 €	43,41 €	41,43 €	41,69 €	41,79 €	41,79 €	45,79 €	45,89 €	45,79 €	39,43 €	39,09 €
Tuš	56,54 €	46,37 €	45,85 €	39,17 €	41,68 €	41,25 €	43,09 €	45,66 €	42,67 €	42,66 €	41,05 €
Povprečje	49,90 €	43,16 €	42,31 €	41,74 €	42,23 €	42,23 €	45,13 €	44,16 €	44,12 €	41,28 €	40,30 €
Min	47,38 €	40,43 €	41,22 €	39,17 €	40,24 €	41,14 €	43,09 €	39,80 €	38,91 €	39,06 €	38,66 €
Max	56,54 €	46,37 €	45,85 €	46,09 €	46,05 €	45,55 €	47,00 €	47,13 €	48,29 €	44,28 €	43,71 €

(Vir: <https://www.nasasuperhrana.si/>)

Po podatkih časopisa Delo v začetku februarja 2023 spletni primerjalnik cen ni bil merodajen zaradi preozkega nabora živil in problematične metodologije.

2.5.2 Izdatki gospodinjstva v letu 2022

V povprečju v Sloveniji gospodinjstva na člana porabijo največ sredstev za prevoz, stanovanje ter hrano in brezalkoholno pijačo, za gospodinjstva v najnižjem dohodkovnem razredu pa sredstva samo za stanovanje in hrano predstavljajo skoraj 46 % izdatkov od vseh življenjskih potrebščin. V najnižjih dohodkovnih skupinah se pojavlja energetska revščina.

Graf 1: Povprečno porabljen denar sredstva gospodinjstev za življenjske potrebščine med 2000 in 2015 letom

(Vir: <http://kazalci.arso.gov.si>)

2.6 Potrošništvo na Slovenskem

V preteklosti je večina slovenskih gospodinjstev nakupovala enkrat do dvakrat na štirinajst dni, pogosto je bilo takrat, ko so ljudje dobili plačilo. Pri hrani je večina ljudi varčevala. Če je bila hrana stara, npr. star kruh, so ga namočili v juhi ali kavi. Tako prihranjen denar so uporabili za druge nakupe, npr. oblačila ali stanovanjsko opremo.

V zadnjih desetih letih se je način nakupovanja v živilskih trgovinah močno spremenil. Ljudje tako rekoč hrane ne nakupujejo več na zalogo, saj hodijo v trgovino večkrat na teden. V času epidemije koronavirusa se je spletno nakupovanje močno povečalo.

2.7 Podražitev od leta 2018 do leta 2021

Od leta 2018 do leta 2021 so se živilski izdelki podražili za kar 13,9 %. Cene za osnovna živila so se v zadnjih letih drastično spremenile, kot so: moka in žitni izdelki so se podražili za 14,9 %, kruh je sedaj za 21,2 % dražji, za testenine, kuskus sedaj plačamo za 18,4 % več. Sladkor se je podražil za 8 %, za sveže sadje sedaj plačamo 60 % več kot pred petimi leti, za prav tako svežo zelenjavo pa plačamo le 17,5 % višjo ceno. Tudi živalski izdelki so se podražili, in sicer se je meso podražilo za 20,8 % (svinjina 30,6 %, govedina 27,8 %, teletina 23,4 %, perutnina 18 %), višjo ceno seveda plačamo tudi za mleko, ki se je podražilo za približno 13 %, maslo je dražje za 27 %, jajca se sedaj prodajajo za 15,6 % višjo ceno.

Tabela 2: Cene osnovnih živil

Živilo in količina	Leto 2018	Leto 2019	Leto 2020	Leto 2021
Moka (kg)	0,66	0,66	0,72	0,74
Kruh (kg)	2,13	2,27	2,42	2,37
Mešano meso (kg)	5,05	5,39	6,62	6,46
Mleko (l)	0,74	0,74	0,77	0,76
Jajca (10 kosov)	1,67	1,64	1,80	2,02
Jabolka (kg)	1,35	1,13	1,53	1,43
Krompir (kg)	0,77	0,95	0,77	0,77
Sladkor (kg)	0,83	0,83	0,86	0,86
Jedilno olje (l)	1,40	1,35	1,39	1,67

(Vir: <https://cekin.si/>)

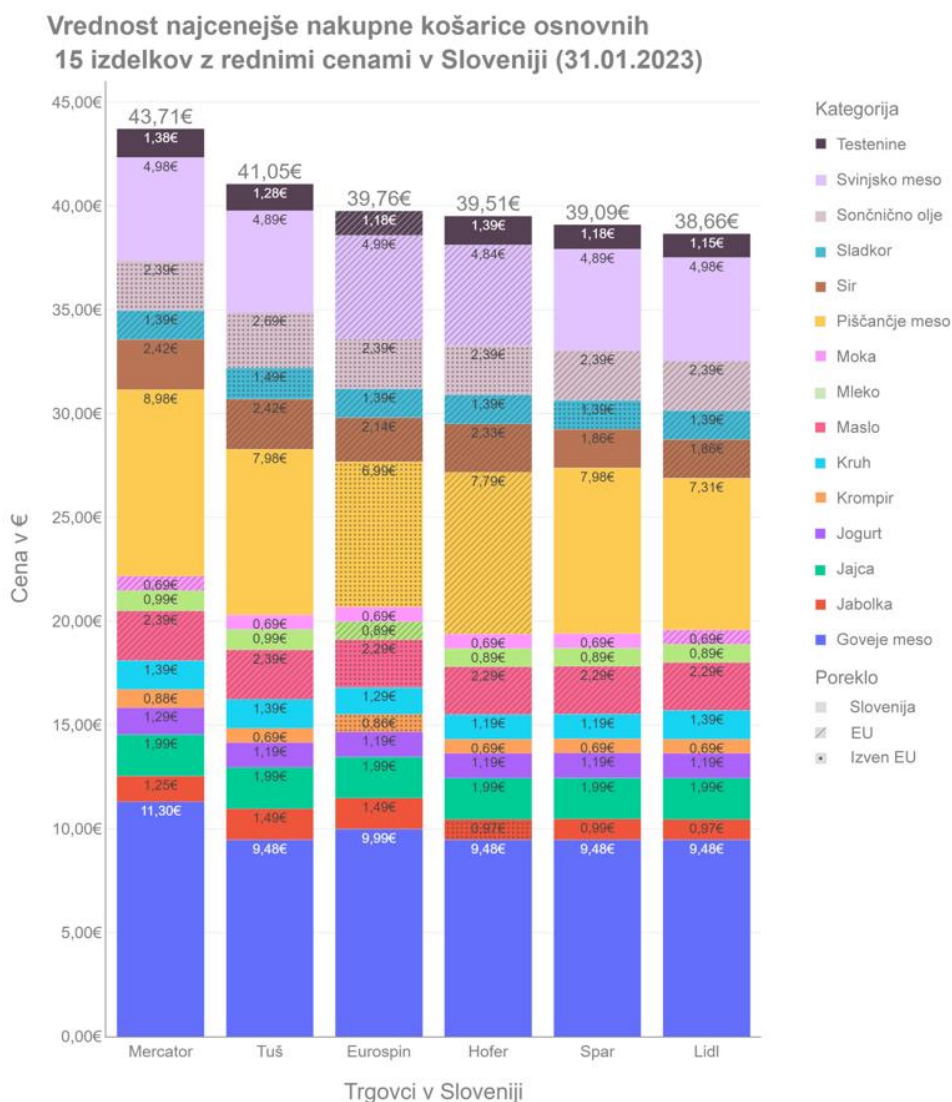
2.8 Začetek, kdaj pa konec?

Inflacija prinaša izkušnje. Z njo se spopadamo, že odkar so ljudje začeli tržiti, prav tako pa je ne bo nikoli konec. Do tega prihaja iz treh glavnih razlogov: gospodarstvo raste, višje so cene energentov, posledično je dražji tudi prevoz.

Vendar pa se je občutna inflacija v zadnjem času začela v obdobju Covid-19 in po njem. Ampak zakaj? Proti koncu korona virusa se je začelo odpravljati vedno več omejitev, kar je zagotovilo, da smo ljudje sčasoma zopet opravljali nakupe izdelkov, ki smo jih med pandemijo odložili, s čimer trošijo denar. Ker pa so podjetja v tem videla velik dobiček, so lažje zvišala cene, s tem dobičkom pa pokrivajo izgubo denarja za prevoz in izgubo med časom pandemije. Inflacija bo vedno prisotna med nami, a v nekaterih obdobjih ne bo tako izrazita kakor v drugih.

2.9 Nakupovalna košarica

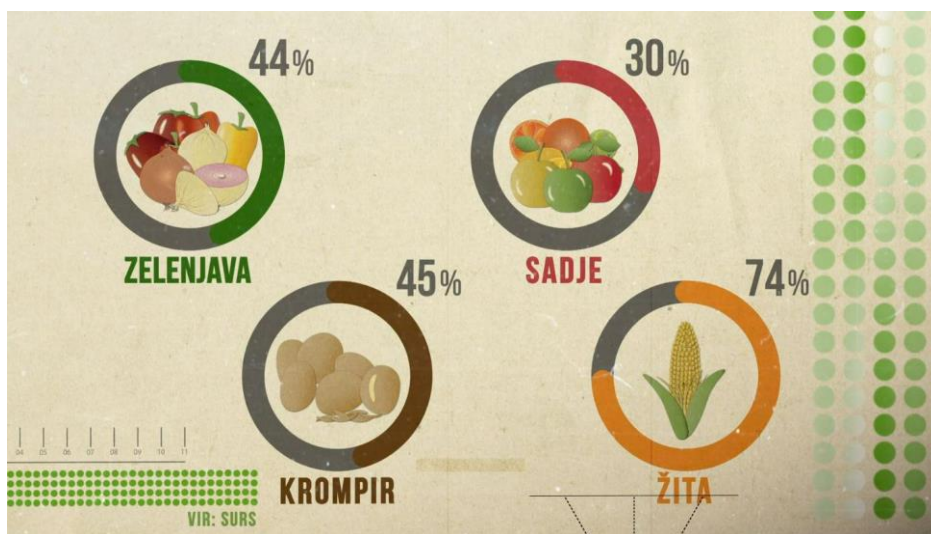
V začetku septembra 2022 je vlada ustvarila spletni primerjalnik cen, z namenom, da bi ljudem pomagal pri varčevanju in razporejanju denarja. Preko spletnega primerjalnika lahko potrošniki med največjimi trgovinami v Sloveniji primerjajo cene 15. osnovnih živil.

Graf 2: Spletni primerjalnik živil
(Vir: <https://www.nasasuperhrana.si>)

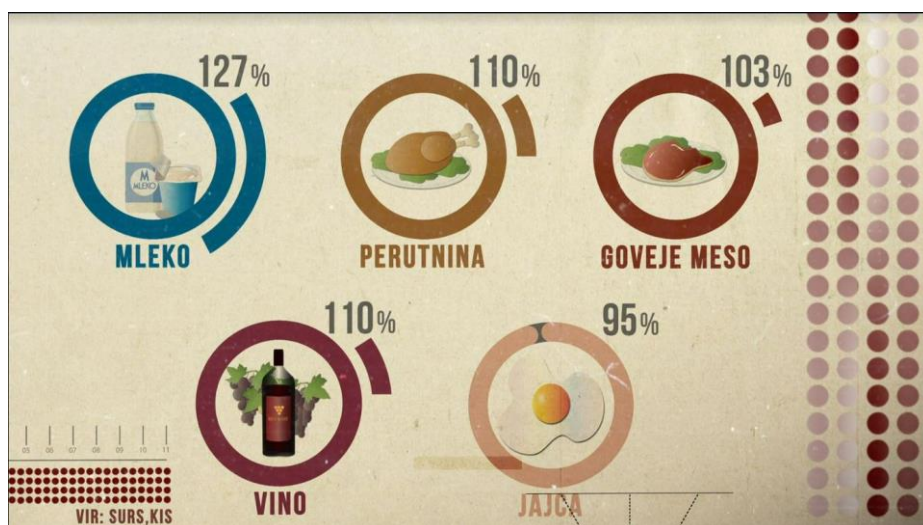
2.10 Samooskrbnost

Trajnostna samooskrba s hrano predstavlja pridelano in predelano hrano na območju Slovenije. Povprečen Slovenec je leta 2019 porabil 123 kg zelenjave, 118 kg žit in žitnih izdelkov.

Slika 1: Oskrba z zelenjavo in s sadjem
(Vir: <https://www.rtvsllo.si>)

Leta 1970 je bila Slovenija 70% samooskrbna, z leti pa se je odstotek samooskrbnosti začel zniževati. Glede na trenutne potrebe v Sloveniji pridelamo dobrih 70 % žit, 40 % zelenjave in 30 % sadja. Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije smo uvozili slabih 9 tisoč ton zelenjave, od tega je bilo kar 80 % uvoženo iz Italije. Slovenija je slabo samooskrbna tudi z mesom, saj se v povprečju na leto uvozi več kot 40 tisoč ton mesa, ki k nam pretežno pride s Hrvaške, Poljske in Avstrije.

Slika 2: Stopnja samooskrbe z določenimi vrstami živil v letu 2019
(Vir: <https://www.rtvsllo.si>)

2 RAZISKOVALNI DEL

3.1 Metodologija

Za zbiranje in utemeljevanje pridobljenih informacij v raziskovalni nalogi sem podatke pridobila s pomočjo več metod: ankete in intervjuja. Želela sem podatke o tem, kako dobro so potrošniki seznanjeni z inflacijo in draginjo, ki se dogaja v današnjem času, ter kakšna je njihova potrošnja zaradi nastale draginje.

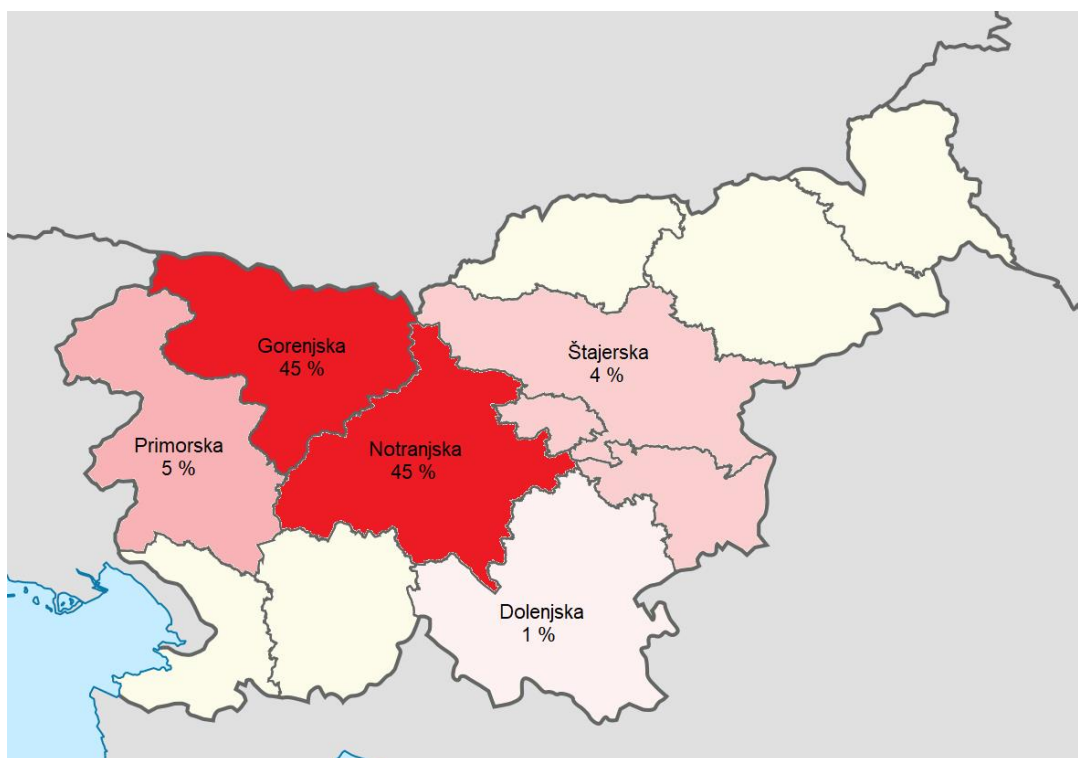
3.1.1 Opis vzorca raziskave

Na anketni vprašalnik, ki je bil dostopen preko spletne strani 1ka.arnes.si, je v celoti odgovorilo 74 anketirancev. Sama anketa je anketirancem vzela približno 7 minut.

Graf 3: Starostna skupina anketirancev

V anketi je sodelovalo 74 udeležencev, od tega je bila slaba polovica (49 %) v starostnem obdobju 30–45 let. Dobra četrtina anketirancev (28 %) je bila v starostnem obdobju 46–60 let. Ostali anketiranci (23 %) pa so bili mlajši od 30 let ali starejši od 60 let.

Slika 3: Prebivališče anketirancev

Največ anketirancev je bilo iz Gorenjske (45 %) in Notranjske (45 %). 8 % anketirancev pa je prihajalo s Primorske, Štajerske ali Dolenjske.

Več lokalnim ponudnikom sem tudi osebno zastavila vprašanja, torej izvedla intervju. Imen teh ne navajam, saj sem obljubila, da ostanejo anonimni. Posebni del predstavlja tudi intervju z glavnim analitikom na Gospodarski zbornici Slovenije.

3.1.2 Opis merskega instrumenta

V anketi so bila najpogostejše uporabljena vprašanja z več možnimi odgovori, kar pomeni, da so anketiranci med naštetimi odgovori izbrali tistega, ki je najbolj ustrezal njihovemu stališču. Drugi najpogostejši tip vprašanj pa je bil tako imenovani odprti tip vprašanj, kjer so lahko anketiranci odgovorili s svojimi besedami.

Vprašanja pri intervjujih so bila vnaprej postavljena in odprtega tipa.

3.1.3 Opis postopka zbiranja podatkov

Anketni vprašalnik je bil sprva namenjen staršem žirovskih osnovnošolcev 8. in 9. razreda. Ker se je na anketo odzvalo zelo malo anketiranih, sem bila primorana, da anketo prenesem na spletno stran. Dostopnost do spletne ankete so imeli vsi potrošniki, ki so imeli povezavo do zastavljenih vprašanj. Anketa je bila nekaj dni na voljo v mesecu januarju 2023.

Sledili so intervjuji, še prej pa sestavljanje vprašanj zanje. Za intervjuje sem se vnaprej dogovorila.

3.1.4 Obdelava podatkov

Ko so anketiranci izpolnili ankete, sem začela s pregledovanjem podatkov.

Nato sem jih sistematično uredila v Excel tabeli. Pridobljene podatke sem kasneje primerjala z literaturo in s spletnimi informacijami ter postavljenimi hipotezami. Pogovori so zapisani in v celoti objavljeni.

3.2 REZULTATI

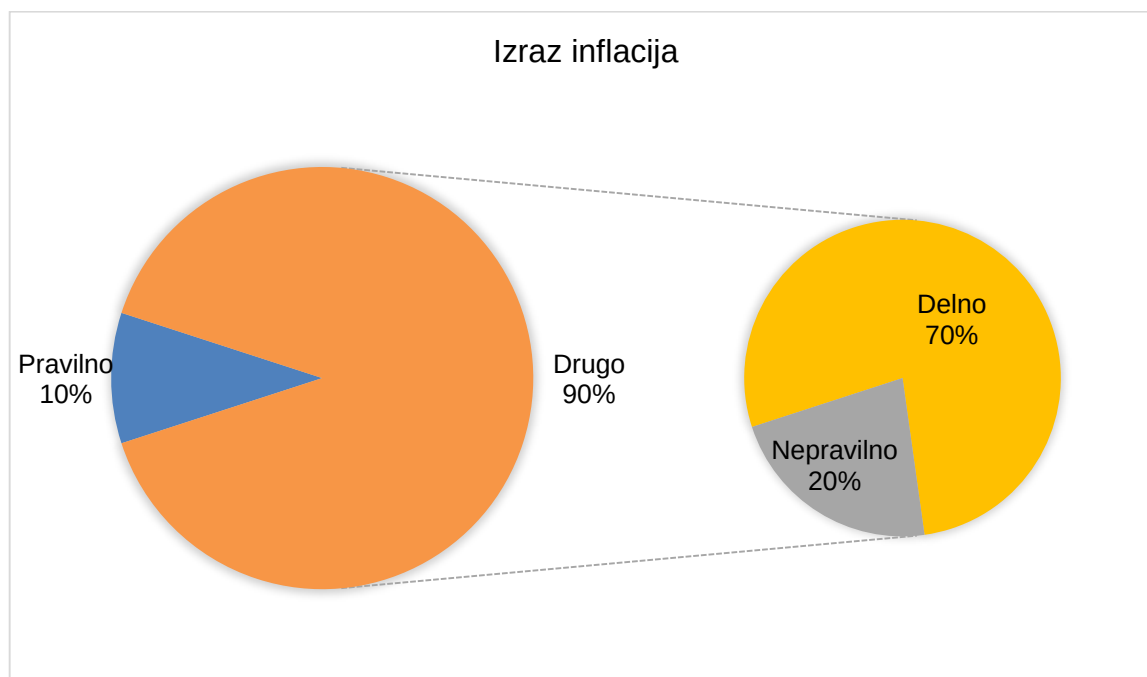
3.2.1 Rezultati ankete

V nadaljevanju naloge sledi prikaz in analiza pridobljenih rezultatov s pomočjo izpolnjenih vprašalnikov.

1. vprašanje: Kaj vam pomeni izraz inflacija?

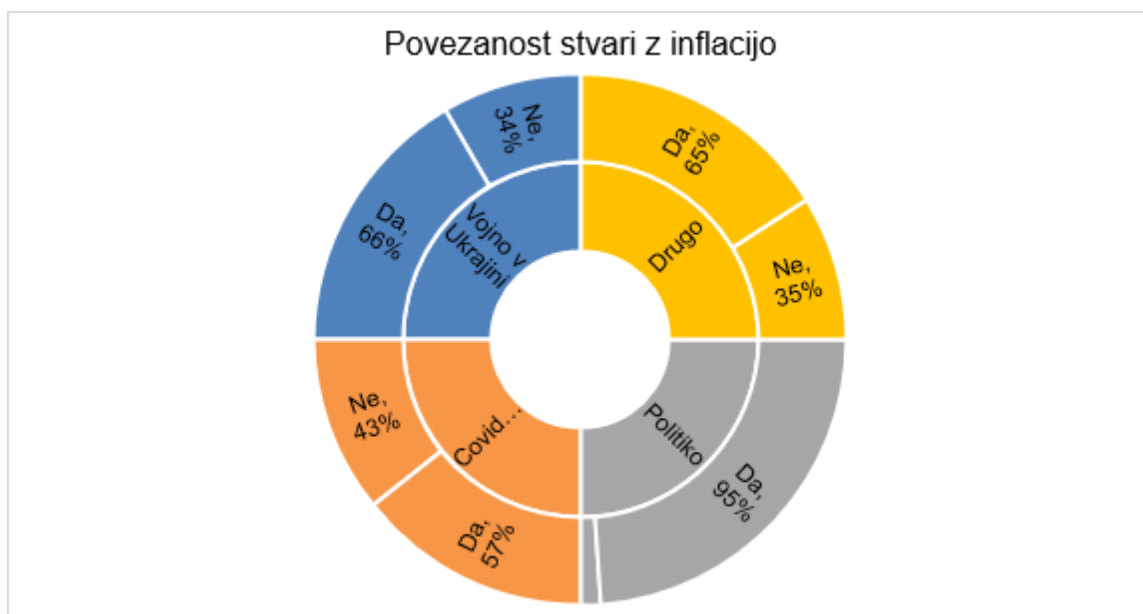
Izraz inflacija je besedni termin, ki opredeljuje naraščanje cen in zmanjševanje vrednosti denarja v obtoku daljše časovno obdobje.

Izraz inflacija je pravilno opredelilo zgolj 10 % vprašanih. 70 % jih je odgovorilo, da je inflacija zgolj podražitev ali zmanjševanje vrednosti denarja. 20 % vprašanih besede ni znalo opredeliti.

Graf 4: Inflacija

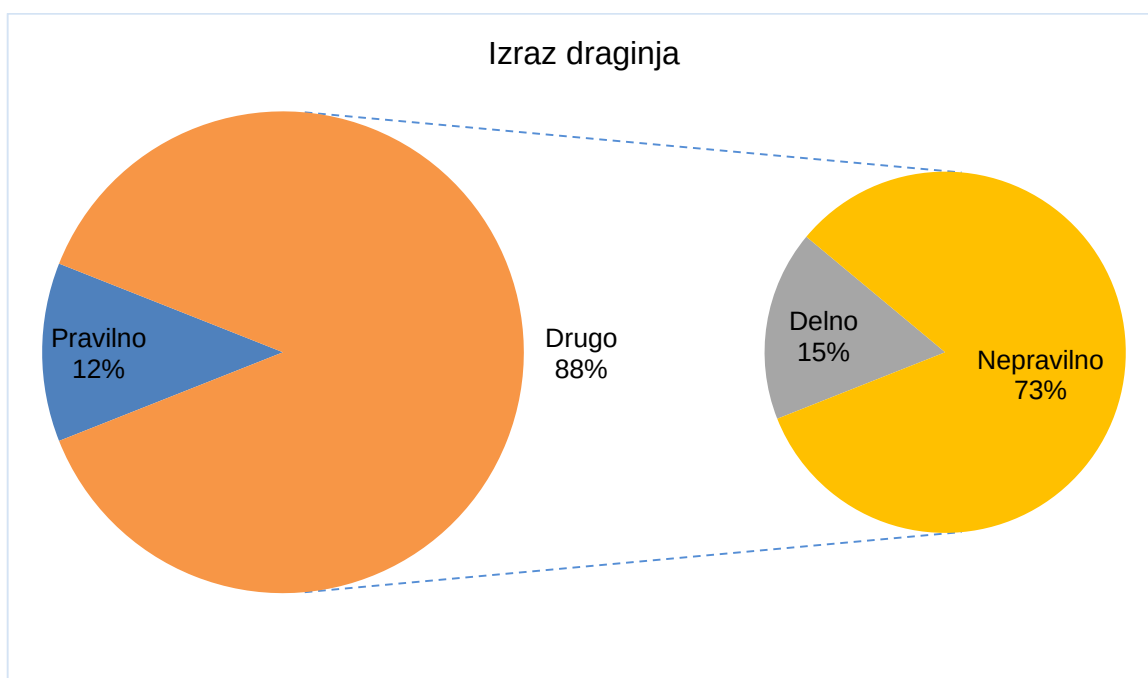
Kljub temu, da vprašani ne poznajo točne definicije inflacije, menijo, da ima na to gospodarsko stanje največji vpliv politika (95 %).

Graf 5: Vzroki za nastanek inflacije

2. vprašanje: Kaj vam pomeni izraz draginja?

Izraz draginja pomeni gospodarsko stanje, ki jo povzročajo visoke cene materialnih dobrin. Beseda draginja se v zadnjem času uporablja zelo pogosto, saj se nanaša na gospodarstvo zaradi višanja cen materialnih dobrin. Ali povedano drugače, če se podraži gorivo, so dražji prevozni stroški in posledično tudi npr. moka. Na vprašanje je pravilno odgovorilo zgolj 12 %. Ostali na vprašanje niso znali odgovoriti ali pa so nanj odgovorili napačno (73 %), 15 % vprašanih je na vprašanje odgovorilo le delno, in sicer je prevladoval odgovor, da je to podražitev osnovnih dobrin.

Graf 6: Draginja

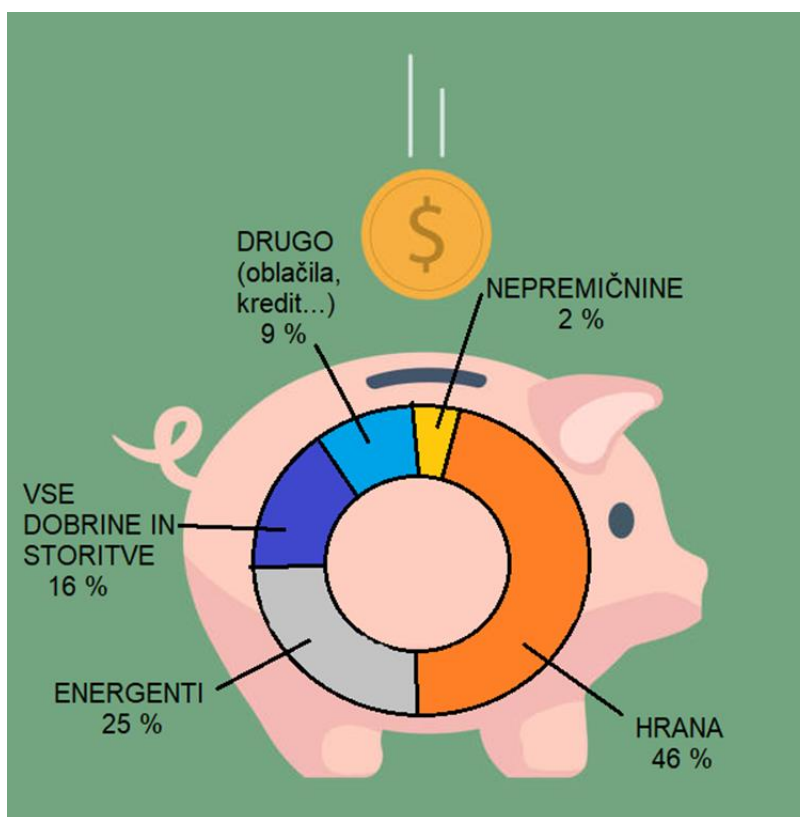
Kljub temu, da tudi na to vprašanje anketiranci niso popolnoma prav odgovarjali, menijo, da so zaradi draginje otroci staršev, ki imajo finančne težave (33 %), veliko prikrajšani, saj po njihovem mnenju ne morejo hoditi na počitnice, ne morejo obiskati npr. kina ali gledališča itd. Spet drugi (67 %) pa menijo, da otrokom zaradi draginje ne manjka prav nič.

Glede na to, da sta inflacija in draginja vzajemni, anketirani menijo, da država premalo stori, da bi se posledice draginje ublažile. Predvsem naj bi to anketirani zaznali na področju davkov, ki se višajo, višine plač pa ostajajo nespremenjene.

Da bo draginja prešla, naj bi po mnenju vprašanih le-ta trajala vsaj še dve leti.

3. vprašanje: Kje menite, da se inflacija najbolj odraža?

Zanimalo me je, katere so tiste stvari, kjer vprašani občutijo največjo podražitev. Največjo podražitev potrošniki občutijo pri nakupu hrane (47 %) in dobavi različnih energentov (25 %). 16 % vprašanih pa je podražitve dobrin in storitev zaznalo na vseh področjih. Spet drugi pa podražitve bolj občutijo pri nakupu oblačil, gradbenega materiala, pri odplačevanju kredita itd.

Graf 7: Podražitev dobrin in storitev

4. vprašanje: Ali sedaj kupujete cenejše izdelke, kot ste jih npr. pred dvema letoma?

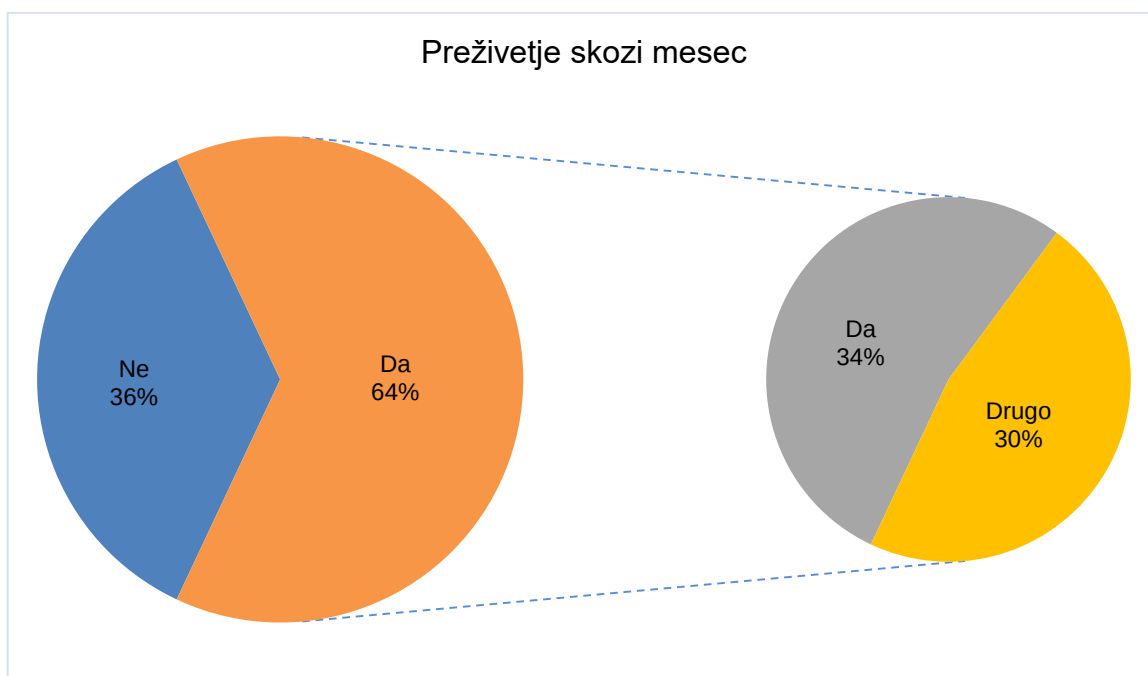
Ker so se cene osnovnih dobrin v zadnjem letu močno povišale, so nekateri potrošniki začeli kupovati cenejše izdelke (31 %). Nekateri potrošniki (12 %) se le občasno odločijo za cenejši produkt, saj menijo, da je kakovost na prvemu mestu. Več kot polovica anketiranih (57 %) zaenkrat ne posega po cenejših izdelkih kot npr. pred dvema letoma.

Graf 8: Nakup cenejših izdelkov zaradi podražitev

5. vprašanje: Ali kdaj razmišljate, kako boste shajali skozi mesec?

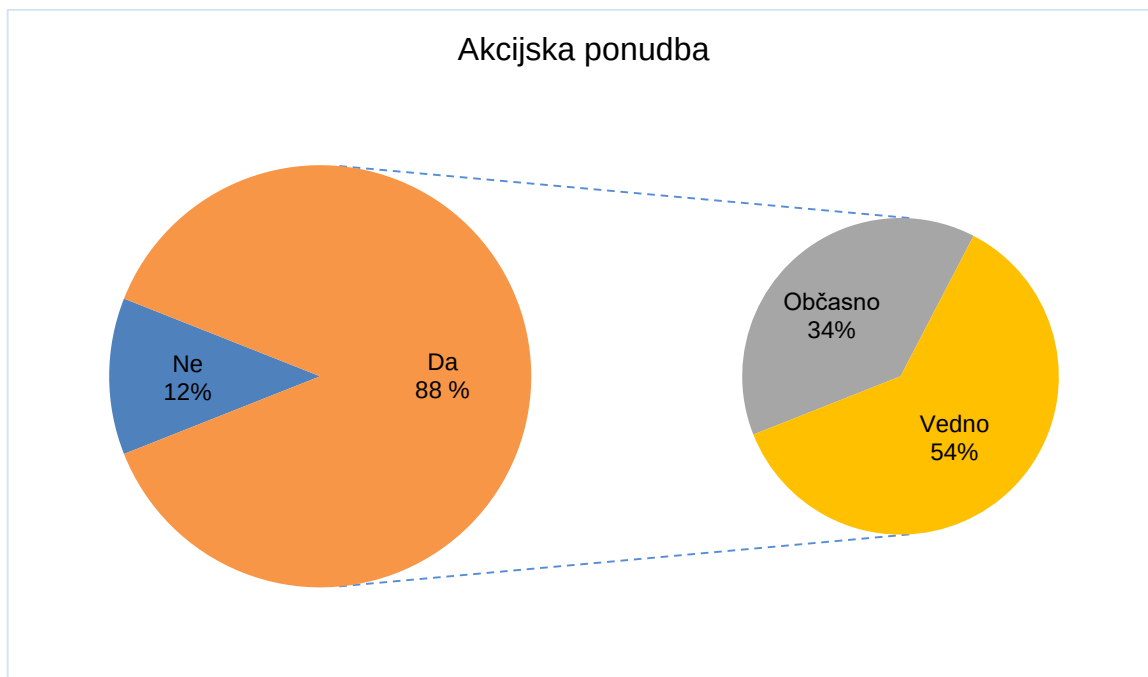
Zaradi nastalih podražitev kar 64 % anketiranih prej razmisli, kako bodo denar prerazporedili skozi mesec. Preostali del vprašanih (36 %) pa o tem ne razmišlja.

Graf 9: Preživetje skozi mesec

6. vprašanje: Ali nakupujete artikle, ki so v akcijski ponudbi?

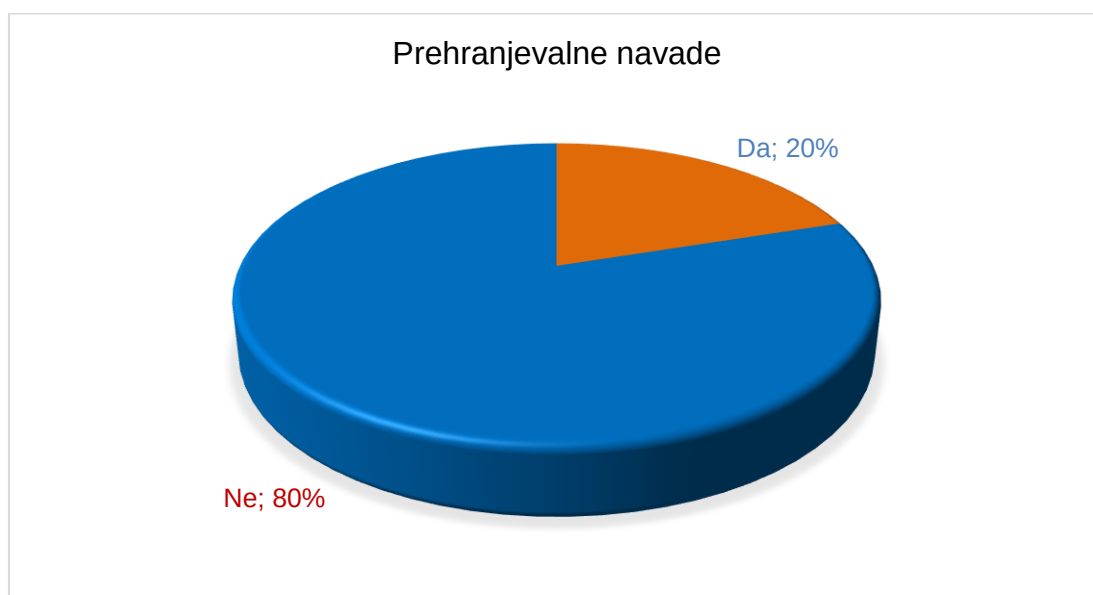
Akcijskih ponudb, ki jih ponujajo trgovci, se vedno ali skoraj vedno poslužuje kar 88 % vprašanih. Pri taki ponudbi anektirani najpogosteje posegajo po znižanih cenah hrane (meso, olje, sladkor, moka, mleko in mlečni izdelki), čistil in oblačil.

Graf 10: Nakupovanje artiklov v akcijski ponudbi

7. vprašanje: Ali spreminjate prehranjevalne navade zaradi podražitve živil?

Kljub temu, da se cene živil iz tedna v teden dražijo, potrošniki (80 %) zaenkrat ne razmišljajo, da bi zaradi tega začeli spreminjati prehranske navade. Ena petina vprašanih pa je svoje prehranjevalne navade spremenila tako, da so si poiskali cenejše rešitve, npr. tako, da se prehranjujejo le v službi, ne nakupujejo hrane na zalogo, uživajo manj hrane itd.

Graf 11: Spreminjanje prehranskih navad

8. vprašanje: Katerih stvari ne kupujete v trgovini z živili, ampak jih kupite pri kmetu oziroma lokalnem proizvajalcu?

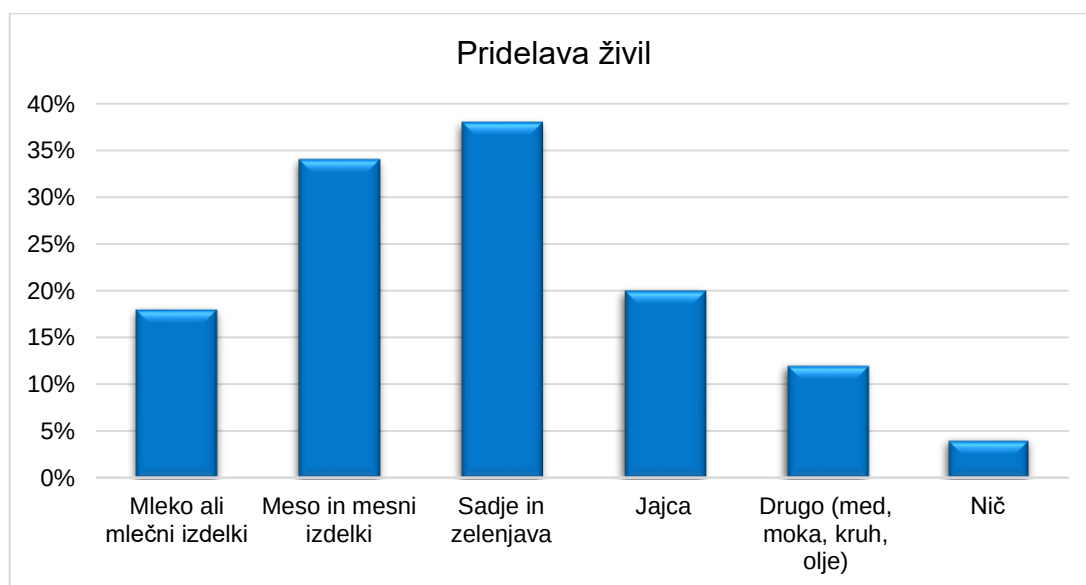
Kljub podražitvam skoraj vsi anketirani (83 %) določena živila, kot so jajca, krompir, meso, sadje in zelenjavo, še vedno nakupujejo pri kmetu ali lokalnem proizvajalcu.

Graf 12: Nakupovanje pri lokalnem proizvajalcu ali kmetu oziroma lastna pridelava

9. vprašanje: Ali ste kakšno stvar začeli izdelovati (pridelovati, gojiti, nabirati ...) sami zaradi varčevanja v zadnjem času?

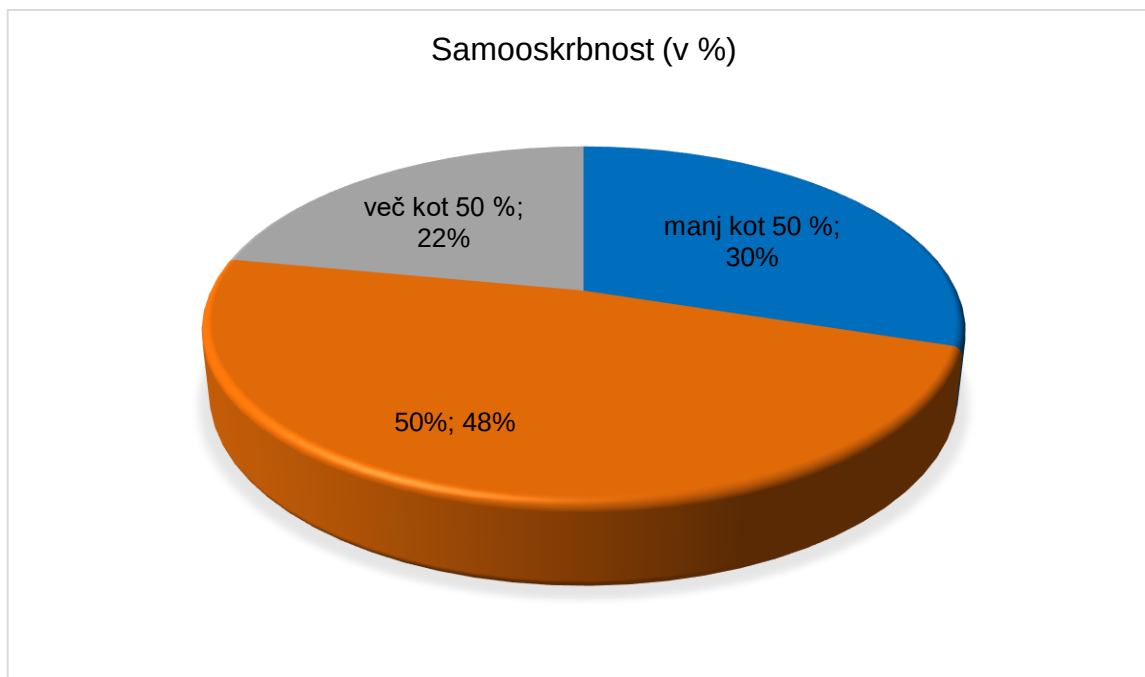
Zaradi podražitev in ponudbe na tržišču so se nekateri v zadnjem času odločili, da bodo določena živila zaradi varčevalnih ukrepov začeli pridelovati, gojiti oziroma nabirati sami (30 %). Najpogosteje so vprašani začeli sami pridelovati zelenjavo, peči kruh, izdelovati sadne izdelke, kot so marmelada in suho sadje. Nekateri pa so sami začeli variti pivo in izdelovati domače klobase.

Graf 13: Lastna pridelava živil

10. vprašanje: Koliko menite, da ste samooskrbni (v %) in zaradi tega privarčujete?

Slaba polovica tistih (48 %), ki so odgovorili, da so določena živila začeli izdelovati sami, menijo, da so s tem skoraj polovica samooskrbni. 22 % pa je mnenja, da so samooskrbni več kot 50 %. Zaradi samooskrbe nekateri ne privarčujejo nič, spet drugi privarčujejo kar 200 € na mesec.

Graf 14: Samooskrba gospodinjstev

11. vprašanje: V katerih trgovinah najpogosteje nakupujete živila?

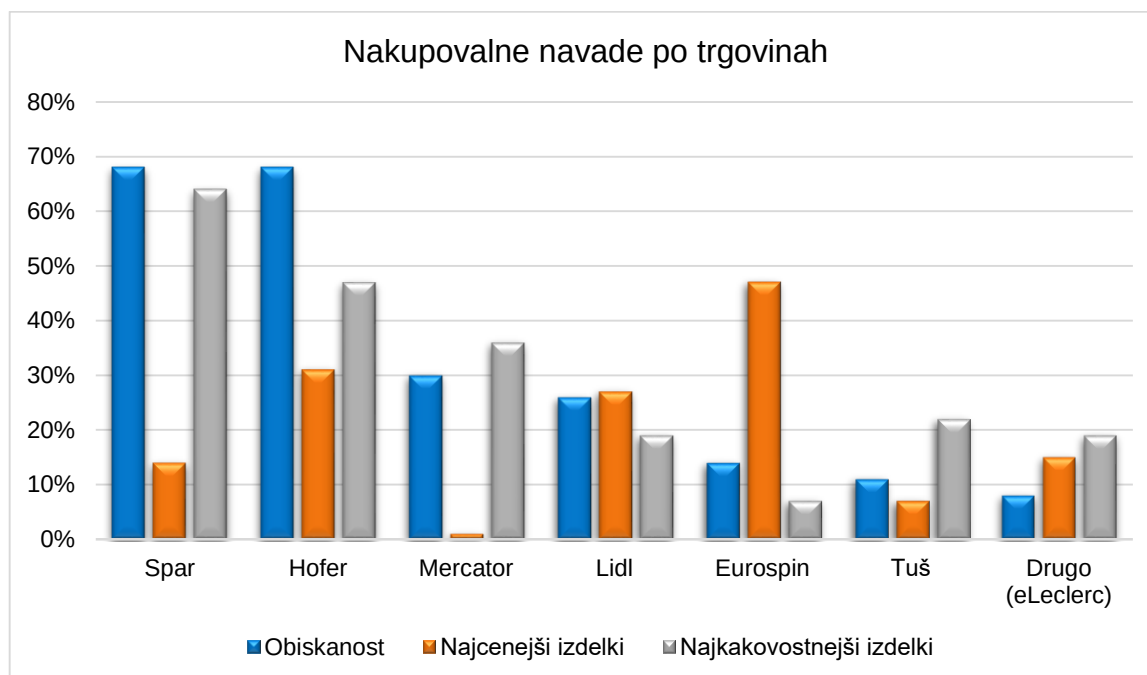
Nakupovalne navade Slovencev so se v zadnjih letih krepko spremenile. Nakupovanje se je iz trgovine preselilo tudi na splet. Kljub temu za nakup živil anketiranci najpogosteje izberejo klasično trgovino. Najpogosteje za nakup živil obiščejo trgovini Spar in Hofer (68 %), najredkeje pa izberejo Tuš in druge trgovine.

12. vprašanje: V kateri trgovini so po vašem mnenju najcenejši izdelki?

Če potrošniki iščejo najcenejše izdelke, bodo le-te dobili v Eurospinu, Hoferju ter Lidlu. Po najcenejše izdelke pa se ne bi nikakor odpravili v Mercator.

13. vprašanje: V kateri trgovini po vašem mnenju prodajajo kakovostne izdelke?

Anketirani potrošniki menijo, da je po najkakovostnejše izdelke smiselno iti v trgovino Spar in Hofer.

Graf 15: Nakupovalne navade potrošnikov po trgovinah v Sloveniji

14. vprašanje: Da bi privarčevali denar pri nakupovanju hrane, kupujete izdelke trgovskih blagovnih znamk (npr. izdelke Spar, Mercator ...)?

Da bi potrošniki malenkost privarčevali, se kar v 44 % odločijo za nakup živil, ki so trgovske blagovne znamke. Nekateri pa se za tak nakup odločijo redkeje, in sicer le v 28 %. Najpogostejše so v nakupovalnem vozičku prisotni Hoferjevi in Sparovi izdelki.

Graf 16: Nakupovanje živil trgovskih znamk

15. vprašanje: Ali po odhodu iz trgovine vedno preverite račun?

Kar dobra tretjina anketiranih zaradi visokega končnega zneska preveri račun na blagajni trgovine oziroma ga preverijo doma, ker vodijo evidenco stroškov. Nekateri, v 31 %, preverijo, ali so na računu upoštevani vsi popusti oziroma naredijo hiter pregled, ali je pri računanju nastala kakšna napaka.

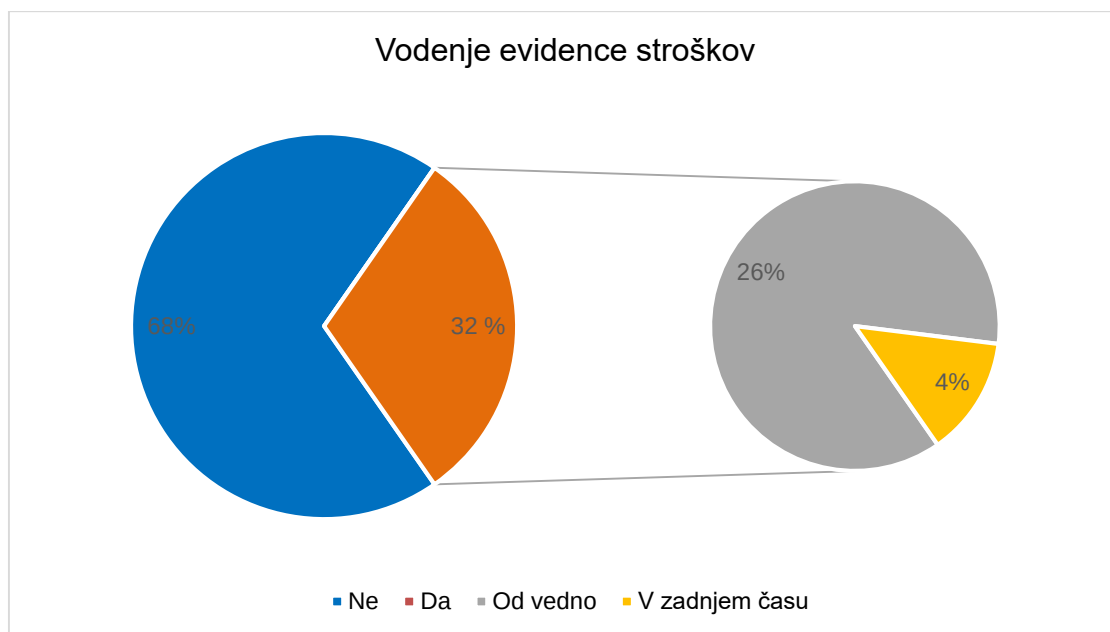
Očitno so deleži enakomerno razporejeni.

Graf 17: Preverjanje računa po opravljenem nakupu

16. vprašanje: Ali doma vodite evidenco stroškov?

Nekaj manj kot ena tretjina vprašanih je odgovorila, da doma vodijo evidenco stroškov že od vedno.

Graf 18: Lastno vodenje evidence stroškov

17. vprašanje: Katere dobrine so vedno ali skoraj vedno prisotne v vašem nakupovalnem vozičku?

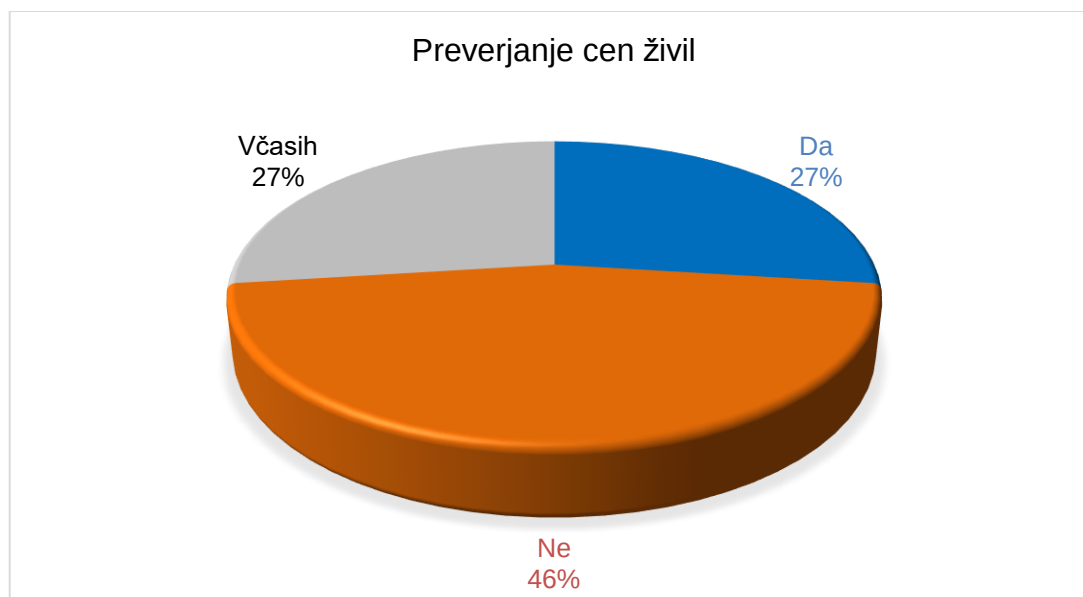
Najpogostejše zastopani artikli v nakupovalnem vozičku so mleko in mlečni izdelki, meso in mesni izdelki, sadje in zelenjava ter kruh. Zgolj nekateri pa imajo vedno v nakupovalnem vozičku testenine in riž, pijačo, prigrizke in drugo.

Graf 19: Najpogostejši artikli v nakupovalnem vozičku

18. vprašanje: Ali v zadnjem času spotoma (v reklamah, na spletu ...) preverjate cene živil?

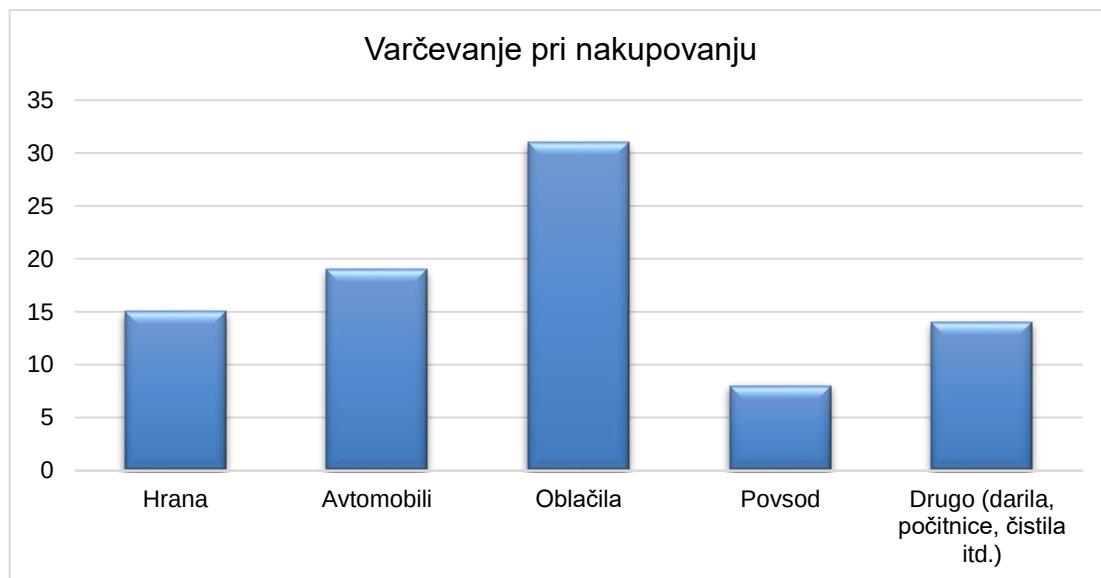
Kar slaba polovica vprašanih (46 %) pred nakupom ne preveri cen živil v reklamah ali na spletu. Preostali to storijo vedno ali zgolj občasno.

Graf 20: Preverjanje cen živil pred nakupovanjem

19. vprašanje: Pri katerih stvareh v splošnem se da po vašem mnenju največ privarčevati (hrana, avtomobili, oblačila ...)?

S tem vprašanjem sem poskušala ugotoviti, kje se da najbolj privarčevati. Malo manj kot tri četrtine vprašanih je mnenja, da se da največ privarčevati pri nakupu oblačil, avtomobila in hrane.

Graf 21: Artikli, pri katerih se lahko privarčuje največ

20. vprašanje: Koliko mesečno zapravite za bivanje, hrano in pijačo, avto, osebno higieno, otroke, zdravje, dopust, darila, prosti čas in drugo?

Pri tem vprašanju me je zanimalo, koliko anketiranci povprečno potrošijo mesečno za celotno družino in koliko za vsakega člana posebej. Iz rezultatov je razvidno, da za družino največ zapravijo za bivanje, kamor so vključeni stroški elektrike, najemnine, vode, zavarovanja in položnice, za hrano in pijačo; povprečno za štiričlansko družino zapravijo 335 €. Najmanj pa zapravijo za osebno higieno, zdravje, darila, prosti čas in drugo. Situacija je enaka tudi pri stroških za enega družinskega člana.

Tabela 3: Povprečno porabljena denarna sredstva gospodinjstev za življenjske potrebe

	Na štiričlansko družino	Na družinskega člana
Bivanje (položnice, elektrika, voda, zavarovanje...)	373 €	93 €
Hrana in pijača	335 €	84 €
Avto (servis, popravilo, gorivo...)	235 €	59 €
Osebna higiena	92 €	23 €
Otroci	197 €	49 €
Zdravje	86 €	22 €
Dopust	214 €	54 €
Darila	108 €	27 €
Prosti čas	103 €	26 €
Drugo	86 €	22 €

3.2.2 Vprašalniki pri ponudnikih

V tem delu raziskovanja sem hotela ugotoviti, kakšne so cene v krajevnih trgovinah in storitvenih dejavnosti.

Tabela 4: Podražitev storitev drugega ponudnika

STORITEV	Februar 2021	Februar 2022	Julij 2022	Februar 2023	Razlika
Striženje, barvanje	51 €	51 €	56 €	56 €	5 €
Masaža hrbta	25 €	25 €	30 €	30 €	5 €
Permanentno lakiranje	23 €	23 €	25 €	25 €	2 €

Vse storitve so imele v času od februarja 2021 do februarja 2022 enako ceno, nato pa so se začele dražiti, a so na koncu imele zopet konstantno ceno vse do februarja 2023. V povprečju je bila podražitev posamezne storitve 5 € oziroma 2 €.

Tabela 5: Podražitev storitev in izdelkov drugega ponudnika

STORITEV / IZDELEK	Februar 2021	Februar 2022	Julij 2022	Februar 2023	Razlika
Cena mehanične ure	30,50 €	30,50 €	36,06 €	36,06 €	5,56 €
Menjava in centriranje pnevmatike srednjega ranga	9,15 €	9,15 €	10,37 €	10,37 €	1,22 €
Postopek polnjenja klime s plinom R134a	54,90 €	54,90 €	67,10 €	67,10 €	12,20 €
Pnevmatika srednjega ranga R16	70,76 €	78,08 €	102,48 €	106,14 €	35,38 €
Motorno olje 5w30, VW norm 507,00	14,64 €	14,64 €	15,86 €	16,47 €	1,83 €
Čistilec zraka za motor	14,47 €	14,71 €	15,66 €	17,81 €	3,34 €

Avtomehanične storitve so se pri izbranemu mehaniku podražile februarja 2022. Ponovna podražitev se je pojavila čez eno leto. V povprečju se je v dveh letih izpostavljena storitev

podražila za 12,20 €. Pri blagu, s katerim mehanik servisira avtomobil, se je prva podražitev zgodila junija 2022. Do letošnjega februarja pa se je od navedenih artiklov najbolj podražila pnevmatika srednjega ranga R16.

Tabela 6: Podražitev živilskih izdelkov prvega ponudnika

IZDELEK	Februar 2021	Februar 2022	Julij 2022	Februar 2023	Razlika
Lokalno mleko	0,6 €/l	0,6 €/l	0,7 €/l	0,85 €/l	0,25 €
Alpsko mleko	0,81 €/l	0,85 €/l	0,85 €/l	1,05 €/l	0,24 €
Bela moka tip 500	0,35 €/kg	0,35 €/kg	0,35 €/kg	0,35 €/kg	0 €
Piščancje meso (file)	4,10 €/kg	4,10 €/kg	4,38 €/kg	4,38 €/kg	0,28 €
Piščancje meso (stegno)	3,60 €/kg	3,60 €/kg	3,85 €/kg	3,85 €/kg	0,25 €

Pri enem izmed ponudnikov se je mleko v obdobju dveh let podražilo za 0,25 €, bela moka pa podražitve ni imela. Piščancje meso, ki ga imajo v ponudbi, se je podražilo za slabih 0,28 €.

Tabela 7: Podražitev živilskih lokalnih izdelkov

IZDELEK	Februar 2021	Februar 2022	Julij 2022	Februar 2023	Razlika
Sir 1 kg	10 €	12 €	12 €	12 €	2 €
Sirotko 1 l	0,60 €	0,60 €	0,80 €	0,80 €	0,20 €
Mleko 1 l	0,60 €	0,80 €	1 €	1,20 €	0,60 €
Skuta 500 g	2,50 €	2,50 €	3 €	3 €	0,50 €
Maslo 1000 g	8 €	10 €	12 €	14 €	6 €
Navadni jogurt 500 g	1,5 €	1,5 €	1,5 €	1,5 €	0 €

Pri enem izmed lokalnih ponudnikov mleka in mlečnih izdelkov se je v obdobju od februarja 2021 do februarja 2022 podražilo maslo in mleko, in sicer za 2 € oziroma 0,2 €. Do letošnjega februarja pa so se vsi izdelki podražili, in sicer je bila največja podražitev pri maslu in siru, kjer je potrebno za kilogram odšteti 6 € oziroma 2 € več kot pred dvema letoma. Ostali izdelki, razen navadnega jogurta, so se podražili od 0,2 € pa do 0,6 €.

Tabela 8: Podražitev izdelkov v lekarni

IZDELEK	Februar 2021	Februar 2022	Julij 2022	Februar 2023	Razlika
Lekadol 20 tableta (navaden)	3,60 €	3,60 €	3,69 €	3,69 €	0,09 €
Rupurut 20 tablet	5,83 €	6,36 €	6,42 €	7,72 €	1,89

Propolis kapljice ml	15	3,57 €	3,98 €	3,98 €	4,39 €	0,82 €
-------------------------------------	-----------	--------	--------	--------	--------	--------

V eni izmed lekarn so se v obdobju dveh let najbolj podražile tablete Rupurut, in sicer za 1,89 €, najmanjše podražitve pa je bil deležen Lekadol. Te tablete so se podražili za 0,09 €. Propolis kapljice so se v dveh letih podražile za 0,82 €.

3.2.3 Intervju z glavnim ekonomistom na GZS

Da bi izvedela čim več o vzroku podražitev dobrin, sem intervjuvala gospoda Bojana Ivanca, ki je glavni ekonomist na Gospodarski zbornici Slovenije, ki nam je povedal o razlogih, trenutnem stanju ter napovedi glede podražitev.

1. Na katerem področju in za koliko se je v zadnjem letu spremenila rast cen življenjskih potrebščin?

Spremembo cen merimo na različne načine, najbolj pogost način je letna inflacija (tekoči mesec glede na enak mesec pred 12 meseci).

Na letni ravni smo imeli 9,3-odstotno inflacijo. V istem mesecu prejšnjega leta 6,9-odstotno. In sicer so se cene blaga v povprečju dvignile za 10 %, kjer ima na inflacijo največji vpliv hrana (18,3 %). Storitve pa so doživele manjšo inflacijo, torej za 7,8 %.

V enem letu se je za 9,0 % pocenila elektrika in inflacijo ublažila za 0,4 odstotne točke.

2. Storitve pri privatnikih so se po anketi manj podražile kot sami izdelki. Zakaj mislite, da tako?

Cene storitev so porasle manj kot cene surovin, hrane in energentov. Cene storitev so odvisne od stroškov dela, ti so se v tem času povečali manj kot prve tri skupine.

3. Kaj se je od živilskih izdelkov najbolj podražilo?

Odlično vprašanje. Odgovor je odvisen od obdobja katerega gledate ter kako podrobno definirate inflacijo. Na spletni strani <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/0400600S.px> lahko najdete 411 stroškovnih skupin, izberite enega od mesecev (januar 2023 je zadnji podatek, kmalu bo na voljo za februar) in v meritvah izberite mesec/isti mesec prejšnjega leta.

4. Zakaj se zdravila brez recepta dražijo, na recept pa ne?

Zadnje cene so do določene mere regulirane in se ne usklajujejo redno. O teh cenah se dogovarja ZZSZ s ponudniki.

5. Menite, da sedaj, ko so se stvari podražile, manj trošimo? Kakšen vpliv ima tu samooskrbnost?

Podatki o trošenju temu delno pritrjujejo, na že prej navedeni strani <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/0400600S.px>.

Samooskrba pa le blaži učinke inflacije, vendar so se tudi pri samooskrbi podražili stroški pridelave (gnojila, seme, naftni derivati).

6. Vedno več ljudi preveri račun. Se vam zdi to povezano z osuplostjo nad draginjo?

Da, cena najcenejše košarice se je relativno močno podražila, ker so se prav cene osnovnih življenjskih potrebščin najbolj podražile.

7. Menite, da draginja vpliva na to, da se ljudje odločajo, da kupujejo v trgovinah, kjer so cenejši izdelki?

Tržni deleži trgovcev temu pritrjujejo, niso pa to javni podatki in jih ne morete preveriti. Relativna rast prodaje v cenovno ugodnejših trgovinah je višja že vrsto let.

8. Ali imamo ljudje še dovolj prihrankov, da si konec koncev še vedno lahko veliko privoščimo?

Da, vendar tudi država usklajuje pokojnine in druge socialne transferje. Plače bodo v letošnjem letu zrasle za okoli 6 do 7 %. Vlada bo verjetno sprejela še kakšne ukrepe na področju enkratnih socialnih transferjev prizadetim skupinam, v kolikor bo to potrebno.

9. Večina ljudi meni, da ima vpliv na podražitev politika. Da ali ne?

Da, vendar predvsem mednarodna geopolitika (nauk, ki razlaga in utemeljuje politični razvoj zlasti z geografskimi razmerami (Vir: SSKJ)). Vojna v Ukrajini je ključen razlog.

10. Kako se bo pri ljudeh poznalo, da ima draginja že zadnjo besedo (tak je naslov naloge)?

Država usklajuje socialne transferje z lansko inflacijo, zato je ne bi smeli občutiti. Država regulira cene zemeljskega plina in električne energije za gospodinjstva. Ocena je pretirana, sem večji optimist. Letna inflacija se bo zniževala, vendar bo ostala nad 2 % po naši oceni vsaj še 2 leti. To najverjetneje pomeni dvig obrestnih mer.

4 RAZPRAVA

Povišanje cen izdelkov in storitev je svoje zobe začela kazati že v drugi polovici leta 2021. Od takrat dalje pa se je inflacija samo še stopnjevala. Na tej stopnji naj bi po mnenju slovenske centralne banke inflacija ostala vsaj še tri leta.

Rast cen življenjskih potrebščin se je v zadnjem letu v povprečju povečala za več kot 10 %. Največja podražitev se je pokazala na področju energentov, ki je za seboj pripeljala podražitve na vseh ravneh.

Koliko dejansko potrošniki občutijo draginjo, sem raziskala tudi sama s pomočjo spletne ankete.

Po končani anketi sem pri ponudnikih živilskih izdelkov, zdravil in storitev izvedla analizo podražitev v obdobju od februarja 2021 do februarja 2023. Pri tem sem ugotovila, da se je v povprečju posamezna storitev v kozmetičnem salonu podražila za slabih 10 %. V avtomehanični delavnici so se cene storitev podražile za največ 14 %. Material, ki ga pri storitvi mehanik potrebuje, pa za največ 33 %. Pri ponudnikih z živilsko se najbolj podražili mlečni izdelki in sicer maslo in sir, ki sta se podražila za 43 % oziroma 17 %. Manjša podražitev je bila v živilski trgovini, kjer je podražitev bila za približno 6 %.

Pri ponudniku zdravil so največjo podražitev imele tablete Rupurut, le-te so se podražile za 24 %. Druga zgodba, ki sem jo izvedela mimogrede, je bila, da se dražijo zgolj izdelki, ki jih morajo potrošniki sami plačati, izdelki, ki pa jih plačajo zavarovalnice, torej so na recept, pa se občutno cenijo – ker naj bi zavarovalnice pritiskale na proizvajalce. Marsikaterih zdravil iz tega naslova ni mogoče več dobiti, ker jih zaradi prenizke cene ne izdelujejo več. To pa je najbrž že zgodba in vprašanje za drugo raziskovalno nalogo.

Ker pa me je zanimalo tudi strokovno mnenje o inflaciji, sem za to vprašala glavnega analitika GZS, Bojana Ivanca. Ta mi je podal podatke, ki so se ujemali s teorijo in podatki, ki sem jih zbrala s pomočjo anket in privatnikov.

V nalogi sem si zastavila pet različnih hipotez:

Pri prvi hipotezi sem predvidevala, da bo inflacija vplivala na manjšo potrošnjo gospodinjstva. Hipotezo zavračam. Kljub visokim cenam se ljudje trudijo, da se zdravo prehranjujejo, kar je bistveni del življenja.

Drugo hipotezo potrjujem, ker večina anketiranih potrošnikov po opravljenem nakupu vedno preveri račun, ker doma vodijo evidenco stroškov ali pa preverijo, če so na računu upoštevani vsi popusti oziroma ali je pri računanju artiklov prišlo do napake.

Tretjo hipotezo zavračam, saj povprečna poraba za hrano na družinskega člana znaša 91 € in ne 150 €, kakor sem predvidevala. Da je do take razlike prišlo, je mogoče vzrok, da so se nekateri potrošniki odločili, da si veliko hrane pripravijo sami oziroma, da nakupujejo v trgovinah, kjer so cene kakovostnih živil ugodne.

Pri četrti hipotezi sem predvidevala, da gospodinjstvo s štirimi člani na mesec povprečno zapravi več kot 2000 €. Hipotezo potrjujem, saj gospodinjstvo v povprečju zapravi 2064 €. Največ porabijo za bivanje, hrano in pijačo, najmanj pa za zdravila in osebno higieno.

Peto hipotezo potrjujem, saj ljudje vse bolj posegajo po domačih in lokalnih izdelkih oziroma po izdelkih, ki jih pridelajo sami. Pri lokalnem pridelovalcu ali kmetu najpogosteje posegajo po mleku, jajcih, krompirju, sadju in zelenjavi, in sicer v kar 83 %. Ali je to vpliv podražitev ali bolj želja po manj procesirani hrani pa ostaja raziskovalno vprašanje.

Ker je ljudem pomembnejša kakovost izdelka kakor cena, zavračam tudi šesto hipotezo. Iz te hipoteze lahko razberemo, da imajo ljudje še vedno dovolj prihodkov oziroma prihrankov, da si lahko privoščijo kakovostno življenje.

Zadnjo hipotezo potrjujem, saj anketiranci (95 %) kot tudi glavni analitik pri GZS, Bojan Ivanc, potrjujejo, da ima velik vpliv na inflacijo politika. Anketiranci menijo, da politika ne poskrbi dovolj in tako kot v preteklosti poskrbijo zgolj za svoj obstoj. Prav tako menijo, da ima na draginjo velik vpliv tudi epidemija izpred dveh let. Ivanc pa dodaja, da gre za geopolitiko, predvsem vojna v Ukrajini.

5 ZAKLJUČEK

Pri pregledu literature in spletnih virov sem se veliko naučila o potrošništvu in inflaciji, kar mi bo zelo pomagalo v prihodnosti, saj poznam osnovne pojme, npr. inflacija, draginja itd. in vem, zakaj prihaja do nje.

Že pri analizi pridobljenih rezultatov ankete sem spotoma navajala ugotovitve, zato bom v nadaljevanju le obnovila nekaj ključnih ugotovitev, do katerih sem prišla s pomočjo raziskave. Ugotovila sem:

- Potrošniki najpogosteje zahajajo v Spar in Hofer trgovino, zaradi kakovosti artiklov in nizkih cen.
- Večji del svojega dohodka porabijo za bivanje, hrano in pijačo.
- Kljub temu, da so potrošniki zaznali inflacijo pri nakupu hrane in pri dobavi različnih energentov, zaenkrat ne spreminjajo življenjskih navad, vseeno pa preračunajo, kako bodo porazdelili denar čez mesec.
- Osnovna živila potrošniki v večji meri kupujejo pri lokalnem proizvajalcu ali kmetu oziroma jih pridelajo sami.
- Po opravljenem nakupu v večji meri potrošniki preverijo račun zaradi lastne evidence ali ker preverijo, če so bili pri nakupu upoštevanji vsi popusti ali pa naredijo hiter pregled, če je pri skeniranju artiklov nastala napaka.
- Potrošniki pogosto pred nakupom preverijo cene živil na reklamah ali na spletu.
- Najpogosteje zastopani artikli v nakupovalnem vozičku so mleko in mlečni izdelki, meso in mesni izdelki, sadje in zelenjava.
- Potrošniki najpogosteje pri lokalnem proizvajalcu ali kmetu kupijo jajca, krompir in meso.
- Anketirani vedo, da se da največ privarčevati pri nakupu oblačil, avtomobilov in hrane.
- Mesečno gospodinjstva v povprečju zapravijo več kot 2060 €.

Le redki potrošniki, ki so sodelovali v anketi, so morali zaradi draginje spremeniti svoje navade. Za povišanje cen je po mnenju potrošnikov odgovorna politika, epidemija koronavirusa in še vojna v Ukrajini.

V preteklem letu je vlada Republike Slovenije želela prebivalstvu s hitro naraščajočimi cenami živil pomagati s spletno stranjo, kjer je bilo pred nakupom mogoče preveriti, kje lahko kupujemo najceneje. Projekt, ki je stal več kot 50 000 €, se je izkazal, da ni merodajen. Zato so potrošniki bolj kot ne sami odgovorni, kje bodo za isto kakovost po nižji ceni nakupovali.

Podatki, koliko posamezno gospodinjstvo zapravi mesečno, se ujemajo tudi s podatki naše štiričlanske družine, kjer mesečno zapravimo okoli 2100 €.

Pri analizi cen različnih ponudnikov živil, zdravil in storitev sem ugotovila, da se je v obdobju od februarja 2021 do februarja 2023 najbolj podražila avtomehanična storitev, ki ima največji vpliv zaradi podražitev materiala, ki ga mehanik potrebuje za servis avtomobila. Pri ponudnikih živil pa se je največja podražitev zgodila pri lokalnem proizvajalcu, in sicer je le-ta največjo podražitev imel pri maslu, ki je znašala 43 %. Vzrok za tako podražitev je bila podražitev električne energije in krme za krave molznice.

Pri anketiranju ponudnikov živil, storitev in živil ter pri intervjuju sem ugotovila, da se pridobljeni podatki ujemajo tako s teoretičnimi podatki kot z izvedbo anket pri prebivalcih Slovenije.

Če ob koncu odgovorim na naslov naloge *Ali ima draginja že zadnjo besedo?*, lahko potrdim, da temu še ni tako; a če se bo na tak način stopnjevala, bo lahko še marsikdaj uresničena misel iz Boba leta 2012 (torej tudi obdobje ene od draginji), na katero me je opomnil en odrasli ob izdelavi raziskovalne naloge, in sem jo navedla v samem uvodu naloge: »Na kraj pameti mi ne pade, da bi pogledala, kaj na izdelku piše, je zdravo, ni zdravo, koliko konzervansov ima,

je slovensko ali ni. Zame je pomembna samo cena. Kupujem tisto, kar je v akciji, in temu prilagajam svoj jedilnik.« (Pridobljeno na <https://old.delo.si/novice/slovenija/vecerov-bob-leta-2012-cistilki-jelki-bobonja.html>)

6 LITERATURA IN VIRI

Agencija Republike Slovenije za okolje. <http://kazalci.arso.gov.si/sl/content/razpolozljivi-dohodek-gospodinjstev> (27. 12. 2022)

Bezljaj, M.: *Primerjava cen ni ublažila posledic draginj*. Delo, 3. 2. 2023. Str. 3.

Cekin.si. <https://cekin.si/novice/potrosnik/nakupovanje.html> (12. 12. 2022)

Cekin.si. <https://cekin.si/novice/potrosnik/podrazitve-hrane-cene.html> (12. 12. 2022)

Evropska centralna banka. https://www.ecb.europa.eu/ecb/educational/explainers/tell-me-more/html/high_inflation.sl.html#/search/inflacija/1 (27. 12. 2022)

Ivanc, B.: *E-sporočila*, Žiri-Ljubljana, februar-marec 2023.

Kerec, D., Repe, J.: *Slovenija, moja dežela*. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2017.

Kovačič, A.: Prehranski cunami. *Gea*. 2022. Str.6-11.

Primerjava najnižjih rednih cen košarice po vseh trgovcih v Sloveniji, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Republike Slovenije. <https://www.nasasuperhrana.si/wp-content/uploads/2023/02/2-Primerjava-najnizjih-rednih-cen-kosarice-po-vseh-trgovcih-v-Sloveniji-kosarica-31.01.2023-1.png> (9. 2. 2023)

Samooskrba Slovenije, tako jo lahko povečamo. Mlekarna Krepko. <https://www.mlekarna-krepko.si/sl/blog/samooskrba-slovenije-tako-jo-lahko-povecamo/> (1. 2. 2023)

Pongračič, P. *Vzgoja potrošnikov*. <http://dk.fdv.uni-lj.si/diplomska/pdfs/Pongracic-Polona.PDF> (4. 2. 2023)

RTV Slovenija. <https://www.rtvsl.si/tv/info/ekstravisor/samooskrba/stanje-samooskrbe/526829> (1. 2. 2023)

RTV Slovenija. <https://www.rtvsl.si/enostavno/slovenija/najcenejsa-kosarica-osnovnih-zivil/641086> (9. 2. 2023)

Rendla, M.: *Kam ploveš standard?* Življenjska raven in socializem. Inštitut za novejšo zgodovino., 2018, str. 43.

Seljak, K.: *Potrošništvo v Sloveniji*. <https://repozitorij.uni-lj.si/Dokument.php?id=124859&lang=slv> (11. 2. 2023)

Slovar slovenskega knjižnega jezika. <https://fran.si/iskanje?View=1&Query=draginja> (27. 12. 2022)

Statistični urad Republike Slovenije. <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/10614> (9. 2. 2023)

Večerov bob leta 2012 čistilki Jelki Bobonja. <https://old.delo.si/novice/slovenija/vecerov-bob-leta-2012-cistilki-jelki-bobonja.html> (28. 2. 2023)

Zelnik, D., Mlinar, J., Hančič, D. *Leksikon zgodovina*. Učila international. 2007, str. 149.

7. PRILOGE

Priloga 1: Spletni vprašalnik

Nagovor:

Prosimo, če si vzamete nekaj minut svojega dragocenega časa in s klikom na Naslednja stran pričnete z izpolnjevanjem ankete.

Vsi odgovori so anonimni in služijo zgolj za raziskovalno nalogo.

Lara M.

VPR.1 - Obkrožite vašo starostno skupino.

- ☐ Do 30 let
- ☐ 30 do 45 let
- ☐ 46 do 60 let
- ☐ Nad 60 let

VPR.2 - Vaša stopnja izobrazbe.

- ☐ Manj kot srednja šola
- ☐ Srednješolska izobrazba
- ☐ Višja ali visokošolska izobrazba
- ☐ Več kot visokošolska izobrazba

VPR.3 - Iz katere regije (kraja) ste? _____

VPR.4 - Koliko družinskih članov ima vaše gospodinjstvo? _____

VPR. 5 - Kaj vam pomeni izraz inflacija? _____

VPR.6 - Kaj vam pomeni izraz draginja? _____

VPR.7 - Ali ste opazili izrazito inflacijo v zadnjem času?

- ☐ Da
- ☐ Ne

IF (1) Q7 = [1] (Da)

VPR.8 - Kje menite, da se ta najbolj odraža (pri katerih dobrinah in storitvah)?

VPR.9 - Ali sedaj kupujete cenejše izdelke, kot ste jih npr. pred dvema letoma?

- ☐ Da
- ☐ Ne
- ☐ Drugo:

VPR.10 - Ali kdaj razmišljate, kako boste shajali skozi mesec?

- ☐ Da
- ☐ Ne

☐ Malo je bilo potrebno preračunati, kako bomo šli skozi mesec.

VPR.11 - Ali spreminjate prehranjevalne navade zaradi podražitve živil?

☐ Da

☐ Ne

☐ Drugo:

IF (2) Q11 = [1] (Da)

VPR.12 - Kakšne so te spremembe? _____

VPR.13 - Ali nakupujete artikle, ki so v akcijski ponudbi?

☐ Da

☐ Ne

☐ Občasno

IF (3) Q13 = [3] (Občasno)

VPR.14 - Katere artikle? _____

(4) Q13 = [1] (Da)

VPR.15 - Katere artikle? _____

VPR.16 - Katerih stvari ne kupujete v trgovini z živili, ampak jih kupite pri kmetu oziroma lokalnem proizvajalcu? _____

VPR.17 - Ali nakupujete na tržnici?

☐ Pogosto

☐ Občasno

☐ Nikoli

VPR.18 - Ali ste kakšno stvar začeli izdelovati (pridelovati, gojiti, nabirati ...) sami zaradi varčevanja v zadnjem času?

☐ Da

☐ Ne

IF (5) Q18 = [1] (Da)

VPR.19 - Navedite katero stvar ste začeli izdelovati, pridelovati, gojiti, nabirati ...

IF (6) Q18 = [1] (Da)

VPR.20 - Koliko menite, da ste samooskrbni (v %)? _____

IF (7) Q18 = [1] (Da)

VPR.21 - Koliko menite, da zaradi tega privarčujete? _____

VPR.22 - V katerih trgovinah najpogosteje nakupujete živila?

Možnih je več odgovorov

☐ Spar

☐ Mercator

☐ Tuš

- ☐ Hofer
- ☐ Lidl
- ☐ Eurospin
- ☐ Drugo:

VPR.23 - V kateri trgovini so po vašem mnenju najcenejši izdelki?

Možnih je več odgovorov

- ☐ Spar
- ☐ Mercator
- ☐ Tuš
- ☐ Hofer
- ☐ Lidl
- ☐ Eurospin
- ☐ Drugo:

VPR.24 - V kateri trgovini po vašem mnenju prodajajo kakovostne izdelke?

Možnih je več odgovorov

- ☐ Spar
- ☐ Mercator
- ☐ Tuš
- ☐ Hofer
- ☐ Lidl
- ☐ Eurospin
- ☐ Drugo:

VPR.25 - Da bi privarčevali denar pri nakupovanju hrane, ali kupujete izdelke trgovske blagovne znamke (npr. izdelke Spar, Mercator ...)?

- ☐ Da
- ☐ Ne
- ☐ Občasno

IF (8) Q25 = [3] (Povečini sem jih kupoval že pred začetkom inflacije)

VPR.26 - Katere izdelke povečini kupujete? _____

IF (9) Q25 = [1] (Da)

VPR.27 - Katere izdelke kupujete najpogosteje? _____

IF (10) Q25 = [3] (Povečini sem jih kupoval že pred začetkom inflacije)

VPR.28 - Katere izdelke kupujete najpogosteje? _____

VPR.29 - Ali po odhodu iz trgovine vedno preverite račun?

- ☐ Da
- ☐ Ne
- ☐ Včasih

IF (11) Q29 = [3] (Včasih)

VPR.30 - S kakšnim namenom to storite? _____

IF (12) Q29 = [1] (Da)

VPR.31 - S kakšnim namenom to storite? _____

VPR.32 - Ali doma vodite evidenco stroškov?

☐ Da

☐ Ne

IF (13) Q32 = [1] (Da)

VPR.33 - Katere stroške evidentirate?

☐ Vse

☐ Drugo:

IF (14) Q33 = [2] (Drugo:)

VPR.34 - Ali to počnete od vedno ali ste to začeli početi v zadnjem času?

☐ Od vedno.

☐ V zadnjem času.

IF (15) Q33 = [1] (Vse)

VPR.35 - Ali to počnete od vedno ali ste to začeli početi v zadnjem času?

☐ Od vedno.

☐ V zadnjem času.

VPR.36 - Katere dobrine so vedno ali skoraj vedno prisotne v vašem nakupovalnem vozičku? _____

VPR.37 - Ali v zadnjem času spotoma (v reklamah, na spletu ...) preverjate cene živil?

☐ Da

☐ Ne

☐ Včasih

VPR.38 - Ali mislite, da je inflacija povezana z/s:

	Da	Ne
vojno v Ukrajini	☐	☐
Covidom-19	☐	☐
politiko	☐	☐
Drugo:	☐	☐

VPR.39 - Pri katerih stvareh v splošnem se da po vašem mnenju največ privarčevati (hrana, avtomobili, oblačila ...)? _____

VPR.40 - Ali se vam zdi, da so otroci prikrajšani zaradi druginje?

- ☐ Da
- ☐ Ne
- ☐ Drugo:

IF (16) Q40 = [1] (Da)

VPR.41 - Kje se vam zdi, da so najbolj?

VPR.42 - Menite, da država dovolj poskrbi, da se ublaži posledica druginje?

- ☐ Da
- ☐ Ne

IF (17) Q42 = [2] (Ne)

VPR.43 - Utemeljite, zakaj.

IF (18) Q42 = [1] (Da)

VPR.44 - Utemeljite, zakaj. _____

(18) Q42 = [1] (Da)

VPR.45 - Koliko časa menite, da bo minilo, da bo sedanja draginja prešla?

VPR.46 - Koliko mesečno približno zapravite za:

[illegible]

Mole Lara: Ali ima draginja že zadnjo besedo? Žiri: Osnovna šola Žiri, 2023.

[illegible]

Priloga 2: Anketni vprašalnik podražitev izdelkov oziroma storitev

Prosila bi za cene treh poljubnih storitev in izdelkov, ki ste jih morali vi kupiti – cena njih, pred dvema leti (2021), pred enim letom (2022), pred pol leta (poleti 2022) in sedaj (2023).

STORITEV	FEBRUAR 2021	FEBRUAR 2022	JULIJ 2022	FEBRUAR 2023

IZDELEK	FEBRUAR 2021	FEBRUAR 2022	JULIJ 2022	FEBRUAR 2023

Priloga 3: Vprašanja za intervju z Bojanom Ivancem

1. Na katerem področju in za koliko se je v zadnjem letu spremenila rast cen življenjskih potrebščin?
2. Storitve pri privatnikih so se po anketi manj podražile kot sami izdelki. Zakaj mislite, da tako?
3. Kaj se je od živilskih izdelkov najbolj podražilo?
4. Zakaj se zdravila brez recepta dražijo, na recept pa ne?
5. Menite, da sedaj, ko so se stvari podražile, manj trošimo? Kakšen vpliv ima tu samooskrbnost?
6. Vedno več ljudi preveri račun. Se vam zdi to povezano z osuplostjo nad draginjo?
7. Menite, da draginja vpliva na to, da se ljudje odločajo, da kupujejo v trgovinah, kjer so cenejši izdelki?
8. Ali imamo ljudje še dovolj prihrankov, da si konec koncev še vedno lahko veliko privoščimo?
9. Večina ljudi meni, da ima vpliv na podražitev politika. Da ali ne?
10. Kako se bo pri ljudeh poznalo, da **ima draginja zadnjo besedo** (tak je naslov naloge)?